

NATURA 2000-HANDLEPLAN 2010-2015

Horreby Lyng og Listrup Lyng

Natura 2000-område nr. 175

Habitatområde H154 og H252

Titel: Natura 2000-handleplan. Horreby Lyng og Listrup Lyng. Natura 2000-område nr. 175. Habitatområde H 154 og H 252.

Udgivet af: Guldborgsund Kommune
Parkvej 37
4800 Nykøbing F
Email: natur-miljoe-plan@guldborgsund.dk
www.guldborgsund.dk

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

Udgivelsesår: 2012

Foto omslag: Spagnum mosser, Guldborgsund Kommune

Foto: Side 7. Thomas W. Johansen, øvrige Guldborgsund Kommune

Kort: © Kort- og Matrikelstyrelsen
Redaktion: Naturstyrelsen og Guldborgsund Kommune

Layout: Natur, Miljø & Plan, Guldborgsund Kommune

ISBN: 978-87-7279-547-8

Må citeres med kildeangivelse.

INDHOLD

1. Baggrund	5
2. Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	7
3. Mål for planperioden	9
4. Forventede metoder og forvaltningstiltag	11
5. Prioritering af den forventede forvaltningsindsats	15
6. Forventet effekt.....	17
7. Særlig miljøvurdering - SMV.....	19
Bilag 1. Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	20
Bilag 2. Fordeling af indsats mellem handleplanmyndigheder og offentlige lodsejere	21
Bilag 3. Kort der viser placering af kortlagt naturtype *aktiv højmosse.....	23
Bilag 4. Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.....	24
Bilag 5. Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	26
Bilag 6. Politiske synspunkter	29

Ulvafod.

1. BAGGRUND

Et Natura 2000-område er et område, der er særligt bevaringsværdigt, idet det indeholder en til flere sjældne arter eller naturtyper, som på europæisk plan er i tilbagegang. Staten har udpeget 246 Natura 2000-områder i Danmark og de har udarbejdet en Natura 2000-plan for hvert område, der er blevet offentliggjort den 8. december 2011. Planerne kan findes på www.naturstyrelsen.dk.

Kommunerne er forpligtiget til at udarbejde en handleplan indenfor kommunens geografiske områder for hvert enkelt Natura 2000-område. Handleplanen skal indeholde prioriteringer af kommunalbestyrelsernes arbejde herunder forventede effekter af de enkelte aktiviteter.

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område nr. 175 Horreby Lyng og Listrup Lyng og er beliggende i Guldborgsund Kommune. Kommunen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de lysåbne arealer samt skovbevoksede ikke fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede fredskovspligtige arealer.

Kommunen har ansvaret for gennemførelse af Natura 2000-planen og de kommunale handleplaner iht Naturbeskyttelseslovens §2a indenfor det kommunale ressortområde. Kommunen vil arbejde for, at det sker under frivillige deltagelse af lodsejere samt de økonomiske tilskudsordninger, der er til rådighed. Denne handleplan er den første i rækken og denne første planperiode løber frem til udgangen af år 2015. Handleplanerne vil herefter fremadrettet være gældende for en seks års periode. Det skal bemærkes, at Naturstyrelsen arbejder for gennemførelse af de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede fredskovspligtige arealer, og her løber planperioden til udgangen af år 2021.

Handleplanen er udarbejdet som et samarbejde mellem Naturstyrelsen Storstrøm og Guldborgsund Kommune. Sidste nævnte har været tovholder på at skrive handleplanen.

Guldborgsund Kommune er offentlig lodsejer af visse arealer indenfor Natura 2000-området. Da Guldborgsund Kommune ikke har plejeplaner for disse specifikke naturtyper, indgår kommunens arealer som en del af de forvaltningstiltag, som kan ses i tabel 1 og som er nærmere defineret i bilag 2.

Naturstyrelsen er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplaner. Der er resuméer af disse drifts- og plejeplaner i bilag 4. Herudover indgår denne

drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i Miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11/2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse nr. 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplanmyndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplanmyndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.
- at handleplanen skal ud i offentlig høring senest 8. juni 2012 i mindst otte uger.
- at handleplanen skal være endelig godkendt i det politiske system senest 8. december 2012.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

EU's Habitatdirektiv (Rådets Direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer) er indarbejdet i dansk lovgivning gennem Miljømålsloven og Skovloven med tilhørende bekendtgørelse. Natura 2000-planerne er et redskab, der sikrer udførelsen af Miljømålsloven og Skovloven

herunder overholdelse af Habitatdirektivet. Habitatdirektivets hovedformål er at fremme opretholdelsen af den biologiske diversitet under hensyntagen til økonomiske, sociale, kulturelle og regionale behov, der bidrager til en bæredygtig udvikling.

Guldborgsund Kommunes synspunkter vedrørende Natura 2000-planen findes i bilag 6.

2. SAMMENDRAG AF DEN STATSIGE NATURA 2000-PAN

(AFSKRIFT FRA BILAG TIL STATENS NATURA 2000-PAN)

Natura 2000-område nr. 175 Horreby Lyng og Listrup Lyng.

Områdebeskrivelse

Horreby Lyng og Listrup Lyng er tørvemoser. Horreby Lyng er en højmose, som i princippet kun får vand og næring fra luften, og af samme grund har et meget specielt planteliv. Listrup Lyng udgøres primært af brunvandede søer i et moseområde ved Tingsted Å. Begge moser er stærkt omdannede i nyere tid gennem afvanding, tørvegravning og tilgroning.

Det samlede areal er på 273 ha.

Vigtigste naturværdier

I Horreby Lyng findes stadig små partier med aktiv højmose med karakteristiske tørvemosarter og bl.a. rundbladet soldug, rosmarinlyng, hjertelæbe, hvid næbfrø og liden blærerod. På den øvrige del af mosen findes i dag hovedsageligt naturtyper, der er resultatet af den udnyttelse, mosen har været genstand for. Mest fylder den birkedominerede type "skovbevokset tørvemose", men der er også store partier med lyngdækket "nedbrudt højmose". Endvidere er der brunvandede søer og tørveskær med hængesæk. I nogle dybe tørvegrave finder man hvas avneknippe. På enge i den nordlige og vestlige del af mosen findes rigkær med bl.a. maj-gøgeurt og løgurt.

Listrup Lyng er udpeget som habitatområde af hensyn til forekomsten af den sjældne stor kærguldsmed, der er knyttet til områdets tørvegrave. Arten er for nylig også konstateret i Horreby Lyng.

Trusler mod områdets naturværdier

Horreby Lyng afvandes af spredtliggende grøfter, der udmunder i en ringkanal på tre af mosens sider. Afvandingen betyder, at tørven udtørres, omsættes, og at mosen "sætter sig". Herefter tager tilgroningen fart. Rigkærene på vest- og nordsiden af Horreby Lyng er muligvis truet af grundvandsindvinding og direkte afvanding.

Kvælstofnedfald fra luften er et alvorligt problem for flere af naturtyperne. Desuden er den vestlige og sydlige del af Horreby Lyng negativt påvirket af gennemstrømmende næringsrigt drænvand. Næringsstofbelastningen er med til at accelerere tilgroningen af mosefladerne. Tilgroningen har nogle steder indslag af invasive arter.

Levestederne for de sjældne højmoserarter og stor kærguldsmed bliver i kraft af tilgroningen små og opsplittede, hvilket vanskeliggør arternes spredning.

Målsætning

Den overordnede målsætning for området er genskabelse af en hydrologisk intakt højmose. Dette indebærer en nedprioritering af skovbevokset tørvemose og nedbrudt højmose.

De lysåbne naturtyper skal have en hensigtsmæssig naturpleje, der fremmer de naturtypekarakteristiske arter. Truslerne skal generelt være reduceret til et acceptabelt niveau, og arealet af de fragmenterede og truede naturtyper skal være øget med henblik på forbedrede spredningsmuligheder mellem forekomsterne.

Der skal være egnede levesteder af tilstrækkelig høj kvalitet for arterne på udpegningsgrundlaget.

Indsatsen i første planperiode drejer sig især om at sikre og genskabe lysåbne naturarealer ved rydning af opvækst, herunder af invasive arter, og ved etablering af den fornødne naturpleje.

Der gøres en særlig indsats i forhold til de truede og fragmenterede naturtyper aktiv højmose og rigkær med henblik på forbedring af hydrologien.

Indsatsen for skovene vil dreje sig om beskyttelse af de skovarealer, der ikke planlægges konverteret til aktiv højmose.

Arternes levesteder sikres ved at arealdriften tilpasses arternes levestedskrav. Der gøres en særlig indsats med henblik på at imødegå fragmentering af levestederne for stor kærguldsmed.

Stor Kærguldsmed.

Skovbevokset tørvemose.

3. MÅL FOR PLANPERIODEN

(NATURA 2000-PANENS INDSATSPROGRAM)

Natura 2000-planen indeholder bindende retningslinjer for første planperiode, som løber frem til udgangen af 2015, og anvendes derfor som handleplanens mål. Indholdet i handleplanen for første planperiode skal derfor være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsen i handleplanen vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1. Indsatsprogrammet er på side 19-21 i [Natura 2000-planen](#) og det ses her i sammendrag.

Indsatsprogrammet beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer som nævnt dog frem til 2021).

Indsatsprogrammets **generelle retningslinjer** skal sikre den eksisterende naturtilstand og gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsprogrammets **konkrete retningslinjer** skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper.

Indsatsen i første planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i første planperiode.

Her er Natura 2000-planens indsatsprogram, (afskrift fra s.19-21):

Generelle retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

Naturtyper

- Reduktion af kvælstofdeposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres herunder fra dræntilførsel og fodring. Ligesom der sker en regulering via vandplanen.

- Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.
- De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje. Plejen tilrettelægges lokalt i forhold til relevante arters levestedskrav jf 1.5.
- Skovnaturtyper, der ikke planlægges konverteret til aktiv højmoser, skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig.

Arter

- Der sikres velegnede levesteder for stor kærguldsmed og sumpvindsnegl. Ved levesteder forstås områder med fourageringsmuligheder og med ynglemuligheder.
- Invasive plantearter bekæmpes og deres spredning forebygges efter konkret faglig vurdering.

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

Naturtyper

- Udvidelse af arealet med aktiv højmoser påbegyndes, i første planperiode, hvis der er hydrologiske forudsætninger for det.

Arter

- Levestedsarealet for stor kærguldsmed, defineret som lysstillede brinker ved brunvandede søer, sikres og udvides. Hvis der findes levesteder for arten i tilstødende møsekomplekser udenfor Natura 2000-området, tilstræbes det, at disse sikres.

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres

Naturtyper

- Skovnaturtyper, der ikke planlægges konverteret til aktiv højmoser, sikres. Der kan være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.

- Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen sikres mod ødelæggelse.

Indsatser efter sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

Naturtyper

- Der gøres en særlig indsats med henblik på at sikre resterne af aktiv højmoser i området, påbegyndende genopretning af de hydrologiske forhold samt evt. udvide det eksisterende areal med aktiv højmoser.
- De kortlagte rigkærsarealer sikres en hensigtsmæssig arealdrift og hydrologi.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning m.m. end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstofdeposition på områdets habitatnaturtyper sker gennem administration af denne lov.

Vandplanen: Regulerer tilførslen af næringsstoffer til marine områder, vandløb og søer. Sikrer vandløb gode fysiske forhold og kontinuitet. Dette vil begunstige arterne såvel som habitatnaturtyper på udpegningsgrundlaget.

For de arter og habitatnaturtyper der findes indenfor Natura 2000-området, og som ikke er nævnt i dette afsnit, betyder det, at der ikke vil ske tiltag i denne planperiode specifikt målrettet dem, udover almindelige forvaltningsmæssige tiltag der tilgodeser disse arter eller habitatnaturtyper.

En del af Natura 2000-området og de kortlagte naturtyper er ejet af Naturstyrelsen, som selv udarbejder Natura 2000-plejeplan for sine arealer. Der er et resumé af denne planlægning i bilag 4. og Naturstyrelsens arealer indgår endvidere i bilag 2.

Spagnum mosser og Rundbladet Soldug.

4. FORVENTEDE METODER OG FORVALTNINGSTILTAG

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes, at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). En liste over Natura 2000-planens forslag til virkemidler i de enkelte naturtyper ses [her](#).

Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 6.

Den konkrete indsats på et areal forventes udmøntet ved, at lodsejeren frivilligt ønsker at deltage i udførelsen af Natura 2000-handleplanen. Muligheder for økonomisk tilskud findes fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#). Imidlertid findes der på nuværende tidspunkt ingen nationale støtteordninger til naturgenopretning af højmoserealer.

Hvad er en højmose – hvad vil man opnå ved genopretning

Der findes stort set ikke intakt højmose i Danmark. Der findes fortsat aktivt tørvedannende højmoser, men den overordnede struktur er som regel stærkt forstyrret. Historisk har man forud for udnyttelse af højmose lavet omfattende dræning. Vandet trækkes ud, tørven sætter sig, og afhængig af omfanget af dræning påvirkes mosen. Tørvedannelse foregår udelukkende under vandmættede forhold. Når vandet forsvinder reduceres mængden af tørvemosser.

Højmoser er opbygget af tørv, der er dannet af arter af tørvemosser, *Sphagnum*. Naturlige uberørte højmoser har en struktur med en omgivende lagzone bevokset med fx birk, skovfyr og rødelf og en naturlig træfri højmosseflade, der rejser sig over det omkringliggende land. Naturlige højmosseflader vil have en struktur med tuer og højljer, hvor vandspejlet vil være synligt i højljerne. Al plantevækst foregår i den øverste halve meter tørv, og på en naturlig højmosseflade vil der være tæt på 100% tørvemosdækning.

De danske højmoser er som regel stærkt fragmenterede, og påvirkede af menneskelige aktiviteter så som dræning, tørveindvinding, tilplantning og opdyrkning. Det kan derfor være nødvendigt at være ekstra opmærksom på den terminologi, der anvendes. Tidligere højmosseflader, der aldrig har været afgravet, kan benævnes primære flader. Er der fortsat tale om aktiv tørvedannelse med mere end 80% *Sphagnum* kan de benævnes primær aktiv højmose. Alle primære flader har stor værdi, bl.a. på grund af det pollenarkiv, der er oplagret i tørven.

Afgravede højmosseflader kan benævnes sekundære flader. Hvis der igen er tørvedannende forhold med mere end 80% *Sphagnum* (eller andre tørvedannende arter), kan områderne benævnes sekundær aktiv højmose. I forhold til genopretning af højmose er både primære og sekundære arealer nødvendige at inddrage, da man skal arbejde med helheden, den samlede hydrologi og have fokus på genopretningspotentialer.

Hvad man opnår ved genopretning, afhænger af den tilstand området er efterladt i. Hvis højmosen er afgravet helt ned til mineraljorden, vil man sjældent direkte kunne etablere arter af tørvemos. Hvis mosen er dybt afgravet, vil der ofte dannes partier med forholdsvis dybt vand. De plantesamfund der etablerer sig her, afhænger af vanddybden, det underliggende substrat, kvaliteten af tørv samt næringsstoftilgængeligheden. De næringsrige områder vil ofte være dækket af tagrør (og hvas avneknippe), mens de mere næringsfattige ofte har præg af kæruld. Potentialet for begge typer er, at tørvemosserne kan etablere sig i vegetationen, og det vil over tid kunne føre til dannelse af højmose.

Optimale resultater opnås hurtigt, hvor der er efterladt tykke lag af lys *Spagnum*tørv, hvor det er muligt at sikre en høj vandstand i tørven. Her vil man inden for 3-5 år kunne etablere vegetation af tørvemosser med op til 100% tørvemosdækning. Men det vil tage flere år, før strukturen med højljer og tuer bliver etableret.

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i tre grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (bilag 5)
- Skovnaturtyper (bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#).

I tabel 1 og tabel 2 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur for hhv. Horreby Lyng og Listrup Lyng. I den forbindelse skelnes mellem "Igangværende indsats" og "Behov for ny indsats", da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Særligt for skovnaturtyperne

- ❖ Igangværende indsatser
Dækker skovarealer, der i hele planperioden er beskyttet fredning. I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende beskyttelsesindsats.

Bemærk: Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller skovlovens § 28. Det kan omfatte 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov. Sådanne arealer er ikke medtaget under "Igangværende indsatser" i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.

- ❖ Behov for særlig indsats
Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 5 under "Skovnaturtypebevarende drift og pleje" og "Urørt skov".

Arealerne for forbedring af hydrologi er bruttoarealer, hvor mulighederne for forbedring af de hydrologiske forhold undersøges nærmere. Bruttoarealet for forbedret hydrologi er de mest tørre arealer med 91D0 Skovbevokset tørvemose, der har fungerende grøfter.

- ❖ Reduktion af arealet med skovnaturtyper
I forbindelse med udvidelser af den truede naturtype 7110 Aktiv højmoser kan der forekomme reduktioner i arealet med 91D0 Skovbevokset tørvemose.

Højmoservegetation.

Forventede metoder og forvaltningstiltag ha*	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Forundersøgelse af de hydrologiske forhold for Natura 2000-området der vil kunne komme med forslag til at sikre mulighederne for retablering af højmosen.	0	Op til 254	Op til 254
Udarbejdelse af EU Life ansøgning forhåbentligt at opnå ekstern finansiering til implementering af Natura 2000-planen	0	Op til 254	Op til 254
Udarbejdelse af detaljeplanlægning for området.	0	Op til 254	Op til 254
Lysåbne naturtyper:			
Forbedring af hydrologi	0	Op til 254	Op til 254
Rydning af uønsket opvækst	0	Op til 254	Op til 254
Græsning eller høslæt på rikkær	1	1-3	1-3
Bekæmpelse af invasive arter	0	Op til 5	Op til 5
Skovnaturtyper:			
<i>Skov uden fredskovspligt (GBS):</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Op til 100		Op til 100
Urørt skov	0	Op til 100	Op til 100
Forbedring af hydrologi	0	Op til 100	Op til 100
<i>Skov med fredskovspligt (NST):</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Op til 5	0	Op til 5
Urørt skov	0	0	0
Forbedring af hydrologi	0	Op til 5	Op til 5
Ny habitatnatur**:			
Udvidelser af *aktiv højmose på kortlagte §3 arealer**	0	Op til 50	Op til 50

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

** I bilag 3 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne* på Horreby Lyng i ha.

Arter

I tabel 2 og 3 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *arterne* på udpegningsgrundlaget for hhv Horreby Lyng og Listrup Lyng (jf. bilag 1) *udover* indsatsen for naturtyperne, som i mange tilfælde også vil gavne arterne.

Forventede metoder og forvaltningstiltag i ha	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Kortlægning af potentielle levesteder for stor kærguldsmed indenfor Natura 2000-området.	0	Op til 100	Op til 100
Rydning af vedopvækst omkring potentielle ynglevandhuller for stor kærguldsmed, men kun hvis det ikke kolliderer med højmosseforvaltningen.	0	Op til 5	Op til 5

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

Tabel 2: Forventede metoder og forvaltningstiltag for arter udover indsatsen for naturtyperne* for Horreby Lyng i ha.

Forventede metoder og forvaltningstiltag i ha	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Kortlægning af potentielle levesteder for stor kærguldsmed i tilstødende mosekomplekser udenfor Natura 2000-området.	0	Op til 10	Op til 10
Rydning af vedopvækst omkring potentielle ynglevandhuller for stor kærguldsmed udenfor Natura 2000-området.	0	Op til 5	Op til 5
Sikring af levesteder for stor kærguldsmed på mosearealer udenfor Natura 2000-området.	0	Op til 5	Op til 5

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

Tabel 3: Forventede metoder og forvaltningstiltag for arter udover indsatsen for naturtyperne* for Listrup Lyng udenfor Natura 2000-området ha.

5. PRIORITERING AF DEN FORVENTEDE FORVALTNINGSINDSAT

Indsatsen i første planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i første planperiode.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne vil arbejde for at gennemføre med særligt fokus på i planperioden:

Horreby Lyng:

1. Udarbejde et forprojekt for at få et kendskab til de hydrologiske forhold i området og dets potentielle for genopretning.
2. I første planperiode vil der blive udarbejdet ansøgning til EU Life, for at sikre et økonomisk fundament til implementering af Natura 2000-planen.
3. Hvis økonomien tillader det, vil der i første planperiode blive udarbejdet en detaljeplanlægning for området.
4. Allerede eksisterende arealer med *aktiv højmoser vil kunne blive sikret, hvis de hydrologiske forhold taler for det. Afskæring af dræn og grøfter vil kunne finde sted, indenfor de retningslinjer der er udstukket i fredningen, hvis og så fremt den hydrologiske undersøgelse viser, at det ikke vil påvirke omkringliggende landbrugsarealer.
5. Hvis de hydrologiske forhold taler for det, vil de potentielt *aktive højmoser arealer blive udvidet på allerede eksisterende §3 arealer, hvis og så fremt den hydrologiske undersøgelse viser, at det ikke vil påvirke omkringliggende landbrugsarealer.
6. Ikke hjemmehørende arter på højmoser vil så vidt muligt blive ryddet, hvis metode og hydrologien taler for, at man ikke beskadiger højmoserarealet.
7. Der vil blive indgået dialog med lodsejere udenfor højmoserarealet, der ejer allerede kortlagte enge og rigkær, eller arealer der kunne udvikle sig til enge/rigkær, for at begunstige den mest hensigtsmæssig pleje i form af fx høslæt eller afgræsning.
8. Parallelt med forarbejdet med EU Life ansøgningen vil der blive arbejdet med lods ejerne omkring sikring af resterne af aktiv

højmoser.

Listrup Lyng, udenfor Natura 2000

1. Tilstedeværelsen af stor kærguldsmed vil blive kortlagt på nærliggende mosearealer grænsende op til Listrup Lyng.
2. Hvis tørvegrave er identificeret som potentielle stor kærguldsmed levesteder, vil der arbejdes for at rydde tørvebrinkerne.
3. Dialog vil blive indgået med lodsejere på nabomosearealer grænsende op til Listrup Lyng for at sikre levesteder for stor kærguldsmed.

Følgende opsummere indholdet i bilag 2 i Natura 2000-planen:

Horreby Lyng:

Lysåbne naturtyper:

*For særligt sårbare naturtyper gælder, at næringsstof tilførslen skal begrænses enten via afskæring af dræn og grøfter, reduktion af tilførslen af atmosfærisk kvælstof eller gennem vandplanlægning. Der vil arbejdes for at det vil kunne finde sted for: 3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks, 3160 Brunvandede søer og vandhuller, 7110 *aktiv højmoser, 7230 rigkær, 91DO *skovbevoksede tørvemoser, 91EO *elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.*

En omfattende indsats i form af *forbedring af de hydrologiske forhold* vil der arbejdes for vil kunne finde sted for følgende habitatnaturtyper: 7110 *aktiv højmoser, 7210 *kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe, 7230 *rigkær og 91DO skovbevokset tørvemose.

Rydning af vedplanter vil der arbejdes for, vil kunne ske for 7110 *aktiv højmoser, 7120 nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse, 7140 hængesæk og andre kærsumfund dannet flydende i vand, 7230 Rigkær.

Udvidelse af naturarealerne vil der blive arbejdet for, vil kunne ske for 7110 *aktiv højmoser

Skovnaturtyper:

Da hele den skovbevoksede del af Horreby Lyng (både arealer med og uden fredskovsstatus) er omfattet af fredning (Overfredningsnævnets kendelse af 6/3-1981), der sikrer en skovnaturtypebevarende drift og pleje, er det ikke vurderet relevant at foretage nogen særskilt prioritering af indsatsen i skov. Det skal bemærkes, at udvidelse af habitatnaturtype 7110* Aktiv højmoser, vil blive

prioriteret over al anden habitatnatur.

Arter

Der vil blive arbejdet for at foretage en kortlægning af potentielle levesteder for stor kærguldsmed. Tilpasset med højmosegenopretning initiativerne, vil der blive arbejdet for, at der bliver ryddet vedplanter på tørvebrinkerne på potentielle levesteder.

Listrup Lyng, udenfor Natura 2000:

Arter:

Der vil blive arbejdet for en øget naturpleje i form af rydning af vedplanter omkring ynglevandhuller for stor kærguldsmed.

Der vil blive arbejdet, at der vil kunne finde en udvidelse sted på nabomosearealer for at sikre

Aktiv højmoser under tilgroning.

6. FORVENTET EFFEKT

levesteder for stor kærguldsmed.

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter.

Det skal bemærkes, at der ikke er udlagt noget nationalt overvågningsprogram, der beskriver effekterne ved naturgenopretning. Dette vil derfor kunne belyses i en EU-Life ansøgning.

Horreby Lyng: Forundersøgelser mv.

Gennemførelse af en hydrologisk forundersøgelse vil medføre, at lodsejerne og kommunen, vil få det nødvendige kendskab til områdets potentiale for genopretning af højmosen.

Udarbejdelse af en detaljeplanlægning vil sikre, at der fokuseres på genopretning med det rigtige potentiale.

Udarbejdelse af en EU Life ansøgning vil kunne give det økonomiske potentiale for en sikring af gennemførelsen af Natura 2000-planen, hvis finansiering vel at mærke opnås. Der forventes dog ca 30-40% medfinansiering fra staten, kommunen eller andre kilder for at sikre gennemførelse af projektet.

Lysåbne naturtyper: Forbedring af hydrologi

Ved genopretning / restaurering af en højmose er optimering af vandstand af afgørende betydning. Det primære fokus er at tilbageholde regnvand længst muligt på arealerne, og sikre en vandstand nær overfladen. Dette vil ofte medføre ændringer i afvandsforhold, både inde i mosen men ofte også på tilstødende arealer. Ændringer i afvandsforhold kan have store konsekvenser for udnyttelse af naboarealer, og der kan derfor være behov for at vurdere konsekvenserne af ændret afvanding.

Hvis en højmose lokalitet er afgrænset med baggrund i det hydrologiske opland, vil interne tiltag meget sjældent have effekt udenfor området. Hvis tilstødende arealer drænes ind i mosen kan en vandstandshævning i mosen få vidtrækkende konsekvenser. Dræning af f.eks. landbrugsarealer ind i en højmose tilfører næringsstoffer, hvilket er meget u hensigtsmæssigt. Hvis landbrugsarealer dræner til en ringkanal trænger næringsstofferne ikke nødvendigvis ind i mosen, men det kan være nødvendigt at hæve vandstanden i ringkanalen for at etablere tørvedannende betingelser inde i mosen. Ved højere vandstand vil ringkanalen ikke kunne afdræne det omgivende landbrugsareal. Under sådanne omstændigheder kan det f.eks. være nødvendigt at etablere afværgeforanstalt-

ninger, f.eks. i form af en ny kanal uden om mosen til næringsberiget drænvand.

Hvor der er mange og dybe tørvegrave, kan der opstå komplicerede afvandsforhold, som må indgå i en konsekvensberegning af vandstands-hævning.

Den primære funktion for højmoser er tørvedannelse. Tørv dannes udelukkende under vandmættede forhold. Højmosetørv dannes primært af *Sphagnum* (tørvemos). Der er flere faktorer, der skal sikres, før der igen kan etableres *Sphagnum*. Vigtigst af alle er optimering af vandstand så nær overfladen som muligt. Ved en *Sphagnum* dækning over 80% er det sandsynligt, at der igen dannes nye tørvelag, og højmosen er igen aktiv tørvedannende.

Rydning af uønsket opvækst

Naturlig uberørt højmose er naturligt træfri på selve højmosefladen. Ved genopretning af tidligere højmoser omfatter arbejdet altid optimering af vandstand, bl.a. ved spærring af grøfter og opstemninger. Hvis det skønnes hensigtsmæssigt, kan optimering af hydrologien kombineres med rydninger af træer og opvækst.

Der kan være flere grunde til at rydde træer. Der kan være plantet ikke hjemmehørende arter på drænede mosearealer (f.eks. gran, sitka og skovfyr), og rydning vil være oplagt. Hvis der er problemer med opvækst af birk, bør man gøre sig grundige overvejelser, før der evt. ryddes. Birken har kunnet etablere sig, fordi der har været mere tørt og næringsrigt end på naturlig aktiv højmose. En rydning er derfor bare rydning af et symptom, og træerne vil komme igen. Hvis det er muligt at hæve vandstanden pludseligt, er der stor sandsynlighed for at birk med en stamme diameter over 12-15cm, kan druknes, sandsynligvis også gamle birk med en mindre stammediameter. Hvis der er tale om et areal, hvor birk har været ryddet indenfor 5-10 år med kraftig genvækst, er det ofte ikke muligt at drukne opvæksten, da unge birke er mere plastiske.

I princippet er det bedst ikke at rydde. En rydning kan medføre, at det bliver nødvendigt med efterfølgende drift, hvor det bliver nødvendigt at genrydde ofte. Arealer med pil bør ikke ryddes. Hvis pil har etableret sig i tidligere højmosearealer, er det fordi, tørv er gravet af så dybt, at rødderne har adgang til de underliggende næringsrige mineraljordslag, og pil vil skyde igen. Pilen vil forsvinde, når der etableres tørvedannende vegetation som langsomt vil lukke adgangen til de underliggende næringsrige mineraljordslag.

Ved hævning af vandstand vil især birk kunne

druknes. Der hvor birken ikke drukner, vil en rydning heller ikke kunne holde den væk. Erfaringer fra andre højmosegenopretningsprojekter viser, at har man ældre birk på en moseflade, hvor man ved lukning af grøfter eller lignende kan hæve vandstanden, vil træerne langsomt drukne. Med denne metode, må man acceptere, at træerne over lang tid, 5-20 år, står og falder sammen naturligt.

Hvis man vælger, at nedskære træopvækst skal man være opmærksom på, at det kan være forbundet med en række alvorlige konsekvenser. Man bør aldrig køre på primære højmoseflader (se afsnit 4), da forstyrrelser af tørvelagene ødelægger pollenarkivdelen. Sammenpresning af tørvelagene kan få konsekvenser for vegetationen, med opspiring af birk på blottet tørv, etablering af blåtop mv. Dernæst hvis man rydder opvækst, og ikke efterfølgende hurtigt får etableret en forhøjet vandstand, vil der ske en voldsom opvækst af ris fra birkestød. Genvækst kan blive et økonomisk mareridt, da nedskæring fremadrettet vil være påkrævet regelmæssigt hvert 2-3 år eller 2-3 gange årligt i 2-3 år. Hvis man vælger rydning, er der metoder der kan anvendes, som minimerer genvækst, og de valg man træffer, bør man nøje velbegrunde.

På nuværende tidspunkt er der ikke taget stilling til, hvilken metode, der skal anvendes for at fjerne træerne, eller om de overhovedet skal fjernes. Ligesom om der skal/kan køres på områderne, om de fældede/drukne træer kan/skal fjernes, eller om de kan/må blive liggende/stående. Dette vil afhænge af forholdene på de konkrete arealer, og dette vil blive vurderet i en konkret detaljeplanlægning for området.

Hvis man får udført et vandstandsscenario kan man ofte se, hvor vandstanden bliver høj nok til at drukne birk. I disse områder kan man overveje at rydde, hvis man ikke har lyst til at se træerne drukne, dø og fald hen. Hvis rydning skal gennemføres, skal det planlægges nøje sammen med vandstandshævning. Man må under ingen omstændigheder give birken mulighed for genvækst før vandstanden hæves.

Græsning eller høslæt

Græsning er før blevet brugt som pleje på tørre højmoser arealer. Græsningen holdt birken nede, og umiddelbart fremstod arealerne træfrit med lyng/dværgbuskdække. For de fleste arealers vedkommende var der tale om primære flader, hvor hydrologien var ødelagt. I princippet blev arealerne hedeagtige og stort set uden tørvemosser.

Græsning på højmoser arealer er symptombehandling. Målet bør være genetablering af tørvedannende forhold – heraf termen aktiv højmoser. Den primære tørvedanner er *Sphagnum* – tørvemos, og tørvemosserne tåler ikke græsning. Græsning medfører sammenpresning og udjævning af tørvelagene og øget næringstilgængelighed. Optrampning kan

også medføre øget opspiring af birk, da spiring af birkefrø fremmes af sort bar tørv. Græsning kan derfor blive en ond cirkel, det er svært at bryde igen. Græsningen fremmer spiring – og er nødvendig for at holde opspiring nede.

Omkring Horreby Lyng findes der flere partier med enge og rigkær. Disse lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort. Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus.

Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskudsfodring eller ved høslæt (d.v.s. med fjernelse af den afslåede biomasse), vil effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Skovnaturtyper:

Størsteparten af de skovbevoksede arealer i Horreby Lyng er primært bevokset med birk, som er en træart, der naturligt indvandrer på tørre højmoseflader. Ved retablering af de hydrologiske forhold, der vil tilgodese højmosen, vil birkeskoven blive uønsket og drukne. Om man vælger, at træerne skal henfalde naturligt ved drukning, eller at man rydder arealet, vil medføre, at man ikke vil lave nogen form for skovnaturtypebevarende drift og pleje. Det primære formål med Natura 2000-planen er at sikre, højmosen skal bevares, og det vil så ske på bekostning af de skovbevoksede arealer.

Det er muligt, at der er arealer, hvor en ændring af hydrologien ikke vil have nogen effekt på de skovbevoksede arealer, og her bør man sikre skovnaturtyperne mod gødskning, sprøjtning og yderligere afvanding.

Ny habitatnatur:

Udvidelser af naturtyper

Mulighederne for at udvide habitatnaturen *aktiv højmoser, vil blive vurderet gennem forprojektet omkring de hydrologiske forhold.

Hvis de hydrologiske forhold er tilstede, og det ligger indenfor rammen af fredningen, samt ikke vil have nogen effekt på de omkringliggende landbrugsarealer, vil en udvidelse kunne ske gennem blokering af dræn og grøfter.

Arter:

Indsatsen for stor kærguldsmed vil ske gennem den generelle naturtypeindsats for lysåbne naturtyper og skovnaturtyper, som er beskrevet i afsnittene ovenfor. Hvis og såfremt tiltagene ikke kolliderer med højmosegenopretningen, vil der

kunne blive ryddet træopvækst på tørvebrinkerne.

Listrup Lyng – udenfor Natura 2000

Arter:

Indsatsen for hovedparten af arterne på udpegningsgrundlaget vil ske gennem den generelle naturtypeindsats for lysåbne naturtyper og skovnaturtyper, som er beskrevet i afsnittene ovenfor. For stor kærguldsmed indgår endvidere en mulighed for at arbejde for at sikre levesteder udenfor Natura 2000-området på nuværende mosearealer ved Listrup Lyng.

7. SÆRLIG MILJØVURDERING – SMV

Natura 2000-handleplanen er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009).

For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Natura 2000-handleplanen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede statslige Natura 2000-planer.

Da naturhandleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er planen ikke omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Den nordlige del af Horreby Lyng rummer dette usædvanlige landskab.

BILAG 1

NATURTYPER OG ARTER PÅ UDPEGNINGSGRUNDLAG

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 154 i ha

Naturtype nr	Naturtype	Handleplan-myndighed		I alt*
	Lysåbne naturtyper	Guldborgsund Kommune	Naturstyrelsen	
3150	Næringsrig sø			<i>Ikke kortlagt</i>
3160	Brunvandet sø			<i>Ikke kortlagt</i>
7110	*Aktiv højmoser	2,1		2,1
7120	Nedbrudt højmoser	19,2		19,2
7140	Hængesæk	1,5		1,5
7150	Plantesamfund med næbfrø mv			<i>Ikke kortlagt</i>
7210	*Kalkrige moser m hvas avneknippe	0,4		0,4
7230	Rigkær	3,3		3,3
	Skovnaturtyper ikke fredskov			
91DO	*Skovbevokset tørvemose	105,84		105,84
91E0	*Elle- og askeskov			<i>Ikke kortlagt</i>
	Skovnaturtyper i fredskov			
91DO	*Skovbevokset tørvemose		4,16	4,16
91E0	*Elle- og askeskov			<i>Ikke kortlagt</i>
I alt*		132,34	4,16	136,5

- Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

Arter

1042	Stor kærguldsmed
------	------------------

BILAG 2

FORDELING AF INDSATS MELLEM HANDLEPLAN-MYNDIGHEDER OG OFFENTLIGE LODSEJERE

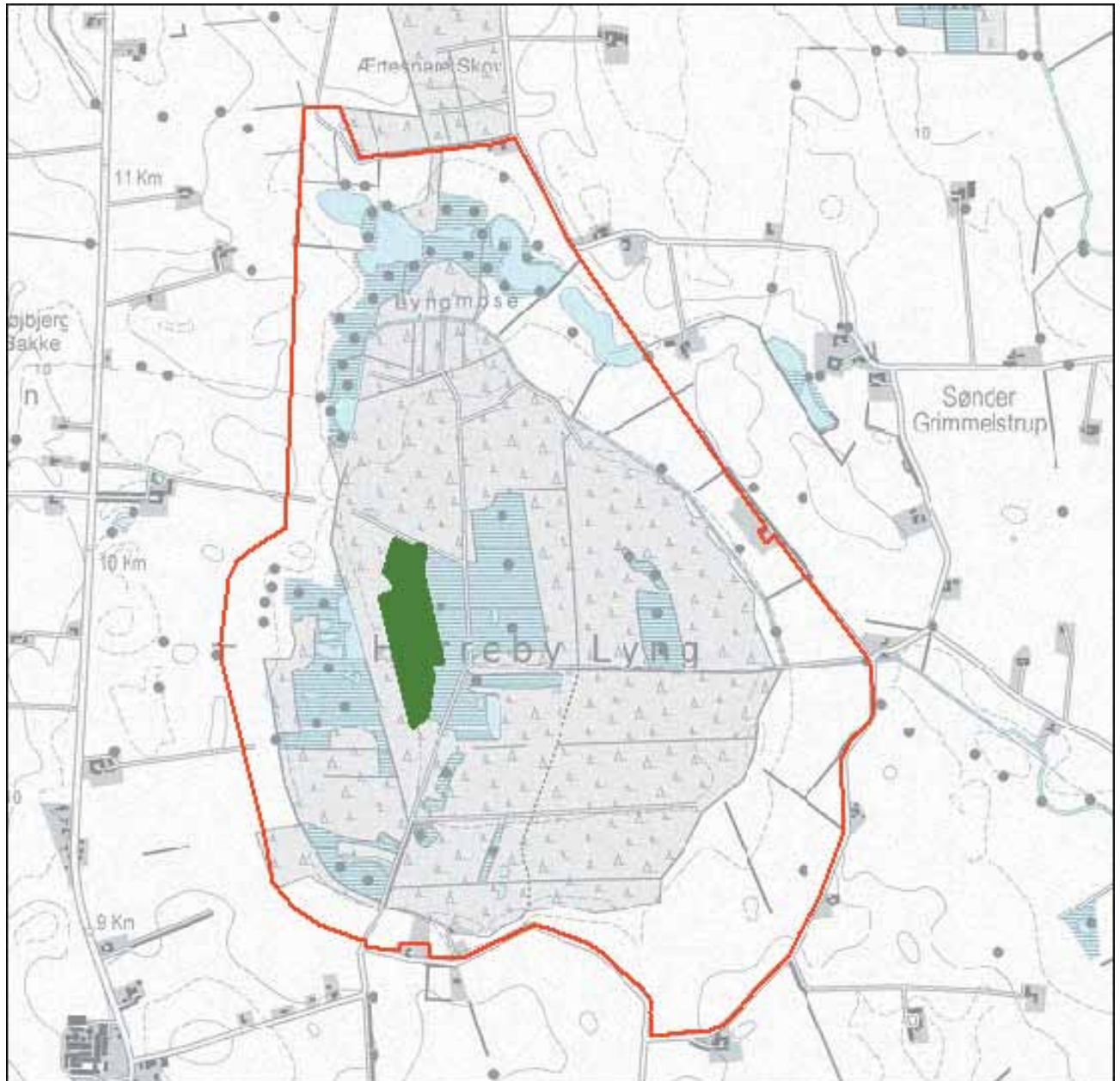
Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan myndighed		Offentlige lodsejere		
I ha	Guldborgsund Kommune	Naturstyrelsen	Guldborgsund Kommune*	Naturstyrelsen*	Total
HORREBY LYNG					
Lysåbne naturtyper					
Undersøgelse af hydrologiske forhold	Op til 247				Op til 247
Finansiering opnås til forbedring af hydrologiske forhold	Op til 247				Op til 247
Forbedring af hydrologiske forhold	Op til 247				Op til 247
Rydning af vedopvækst	Op til 100				Op til 100
Bekæmpelse af invasive arter eg rynket rose og sitkagran	Op til 10				Op til 10
Græsning og høslet på rigkær	1-3				1-3
Udvidelse af *aktiv højmoser	Op til 150				Op til 150
Skovnaturtyper ikke fredsskov					
Skovnaturtyper sikres eller udlægges til urørt skov på arealer hvor der ikke vil blive planlagt *aktiv højmoser.	0				Op til 100
Forbedring af hydrologi	Op til 100				Op til 100
Skovnaturtyper med fredsskov					
Skovnaturtyper sikres eller udlægges til urørt skov på arealer hvor der ikke vil blive planlagt *aktiv højmoser.		Op til 5			Op til 5
Arter					
Kortlægning af potentielle ynglevandhuller for stor kærguldsmed	Op til 10				Op til 10
Ynglevandhuller for stor kærguldsmed lysåbnes hvis det ikke strider imod højmosesegenopretningen	Op til 5				Op til 5

LISTRUP LYNG					
Skovnaturtyper med fredsskov					
Skovnaturtyper bevarende pleje				5-6	5-6
Arter					
Kortlægning af potentielle ynglevandhuller for stor kærguldsmed i tilstødende moseområder udenfor Natura 2000	Op til 10				Op til 10
Ynglevandhuller for stor kærguldsmed sikres på mosearealer udenfor Natura 2000	Op til 5 stk.				Op til 5 stk.

BILAG 3

KORT DER VISER PLACERING AF KORTLAGT NATURTYPE *AKTIV HØJMOSE

*Hele mosearealet i Horreby Lyng udgør potentielle nye områder for genopretning af højmoser.
Den hydrologiske undersøgelse vil afsløre, hvor det er mest oplagt.*

BILAG 4

RESUMÉ AF OFFENTLIGE LODSEJERES

DRIFTS- OG PLEJEPLANER

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N 175 Horreby Lyng og Listrup Lyng

Indenfor området ejer Naturstyrelsen en del af Borremosen, kaldet Listrup Lyng. Området består af skovbevokset tørvemose med en række brunvandede, næringsfattige søer, som er fremkommet ved tørvegravning under og efter 2. Verdenskrig.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	3160	Brunvandet sø	3
			3
Skovnaturtyper	91D0	Skovbevokset tørvemose	6
			6
Ialt			9

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sønaturtyper
- Skovnaturtyper

I tabel b og c skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Rydning af uønsket opvækst	nyt	<1
		<1

Tabel c Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	nyt	6
		6
Bevarelse af store træer til henfald	eksisterende	6
		6

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese arter på udpegningsgrundlaget.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Enhed	Antal enheder
1042 Stor kærguldsmed	Rydning af uønsket opvækst	nyt	ha	1,5
				1,5

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at områder med egnede fourageringsmuligheder for stor kærguldsmed øges med ca. 1.5 ha.

BILAG 5

FORKLARING AF NATURA 2000-BEGREBER M.M.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i " Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde), 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande), 1230 (Klinter eller klipper ved kysten), 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter), 1320 (Vadegræs-samfund), 1330 (Strandenge), 1340 (Indlands-strandenge), 2110 (Begyndende klitdannelser), 2120 (Hvide klitter og vandremiler), 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation), 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum), 2160 (Kystklitter med havtorn), 2170 (Kystklitter med gråris), 2190 (Fugtige klitlavninger), 2250 (Kystklitter med enebær), 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse), 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling), 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene), 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkeling), 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)), 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter), 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund), 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund), 6230 (Artsrige overdrev), 6410 (Tidvis våde enge), 6430 (Bræmmer med høje urter), 7110 (Aktive højmoser), 7120 (Nedbrudte højmoser), 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion), 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe), 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand), 7230 (Rigkær), 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk), 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter), 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantensamfund).
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller), 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller), 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransålgler), 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter), 3160 (Brunvandede søer og vandhuller), 3260 (Vandløb med vandplanter), 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter).
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit), 9110 (Bøg på mor), 9120 (Bøg på mor med kristtorn), 9130 (Bøg på muld), 9150 (Bøg på kalk), 9160 (Ege-blandskov), 9170 (Vinteregeskov), 9190 (Stilkeke-krat), 91D0 (Skovbevokset tørvemose), 91E0 (Elle- og askeskov).
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .

Tilstandsklasse	Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks. Der er 5 tilstandsklasser: - Høj tilstand - God tilstand - Moderat tilstand - Ringe tilstand - Dårlig tilstand De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.
Gunstig bevaringsstatus	En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når: - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når: - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.
Natura 2000-handleplan	Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan. I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.
Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.

Skovnaturtypebevarende drift og pleje	I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde: Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold: • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag: • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner: • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

BILAG 6

POLITISKE SYNSPUNKTER

Byrådet i Guldborgsund Kommune har ønsket at følgende synspunkt medtages i Natura 2000-handleplanen.

Guldborgsund Kommune finder, at Natura 2000-planerne er et godt tiltag, hvis de kan fungere sammen med aktiviteter indenfor sundhed, turisme, lokalt erhvervsliv mv. i respekt for og i dialog med lodsejerne.

Guldborgsund Kommune forventer derfor, at der etableres forretningsmæssige attraktive støtteordninger og initiativer, der fremmer lokale aktiviteter i Natura 2000-områderne. Da økonomien er altafgørende for lodsejernes medvirken, er det væsentligt med fordelagtige tilskudsordninger, da den kommunale økonomi ikke alene kan løfte opgaven.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

GULDBORGSUND

